

■ Necrològiques

In Memoriam M. Montserrat Duch i Torner

Núria CASAMITJANA CUCURELLA

Societat Catalana d'Història de la Farmàcia

M. Montserrat Duch, secretària (1994-2003) i vicepresidenta (2003-2011) de la SCHF, va ser una estudiant i gran especialista de les tres Concòrdies dels Apotecaris de Barcelona sobre medicines compostes impreses el segle XVI a Barcelona els anys 1511, 1535 i 1587.

Montserrat Duch i Torner († 2021)

Font: MONTSERRAT DUCH I TORNER. *La Concòrdia dels Apotecaris de Barcelona de 1511. Estudi, transcripció i traducció*. Barcelona: Fundació Uriach 1838, 2000.

Farmacèutica i llicenciada en història per la Universitat de Barcelona, aquest doble aspecte del seu coneixement la portà a escollir com a tema de la tesi doctoral l'estudi de la Concòrdia de 1511 sota la direcció de la Dra. Anna M. Carmona. Feia poc que dins els actes de commemoració de la patrona de la Facultat, el 1980, el Dr. Josep Maria Suñé i Arbussà, catedràtic d'Història de la Farmàcia i Legislació Farmacèutica, havia pronunciat una conferència en la qual feia pública l'adquisició per part de la Facultat de "l'únic exemplar conegut, complet i magníficament ben conservat de la Concòrdia de Barcelona de 1511".

Aquesta Concòrdia editada pel Col·legi d'Apotecaris de la ciutat de Barcelona, on era d'obligat compliment, la fan la primera obra de normalització de receptes (el que avui anomenem farmacopea) de l'Estat. És la segona del món després del *Nuovo Receptario* editat a Florència uns tretze anys abans, si bé s'ha de remarcar que és la primera a escala mundial editada per farmacèutics.

M. Montserrat Duch presentà i defensà el juliol de 1992 la tesi *Aproximació a "Concordie Apothecariorum Barchinone"*, *Barchinone MDXI*. El mateix

any, juntament amb la Dra. Anna M Carmona, van publicar al volum 17 de *Gimbernat. Revista d'Història de la Medicina i de les Ciències de la Salut*, l'article titulat "Un farmacèutic de Valls, figura clau en la història de les ciències mèdiques a Catalunya". En aquest breu article ressalten la figura i trajectòria del farmacèutic Francesc Ballester, doctorat en farmàcia l'any 1887, descobridor el 1943 d'un exemplar incomplet de la Concòrdia publicada l'any 1511 què posteriorment fou completat gràcies a la troballa de les restes d'un altre exemplar a la ciutat de Mataró.

Més tard, M. Montserrat Duch, l'any 2000, partint de la seva tesi però ampliada en diversos aspectes estudiats en posteriors investigacions, publicà el llibre "La Concòrdia dels Apotecaris de Barcelona de 1511. Estudi, Transcripció i Traducció". En aquesta obra fa una descripció de les parts que conformen la Concòrdia, dels gravats inicials amb els sants Cosme i Damià i un altre amb santa Maria Magdalena. Descriu per grups els diversos tipus de preparats farmacèutics, alhora que hi estudia els autors preeminents en l'autoria de les medecines compostes i les seves obres. També inclou un apèndix amb la llista dels simples utilitzats en els preparats i un índex. Un treball exhaustiu sobre la Concòrdia impresa l'any 1511, que inclou la traducció completa al català, una extensa bibliografia i notes.

L'any 2008, la nostra Societat va publicar el seu "Estudi dels Pròlegs de les Tres Concòrdies dels Apotecaris de Barcelona". Com expressa en el pròleg el Dr. Suñé, hi ha 75 anys de diferència que les separen, que ve a representar tres generacions d'apotecaris que quedaren reflectides en l'elaboració dels textos. En aquesta publicació M. Montserrat

Duch fa la traducció del llatí, en què estan escrits els tres pròlegs, al català. Estudia les lletres en què estan impreses, *gotica libraria* les dues primeres, que a més són considerades avui dia com a incunables per ser anteriors a 1560, i la tercera, en lletra humanística adaptada a la impremta. La Dra. Duch estudià detalladament el que expressen els pròlegs, des de la justificació de l'edició, passant pels gravats que els il·lustren i la llicència, privilegi de la de 1587, un treball important per a la història de la farmàcia catalana.

Sense apartar-se del tema que tant havia estudiat, el discurs de la Dra. Duch i Torner en l'acte del seu ingrés a la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya portà per títol "Noves aportacions sobre el retrobament de la Concòrdia de 1511". Versà sobre la figura del Dr. Francesc Ballester i Castelló i la correspondència que aquest mantingué amb el farmacèutic Sergio Caballero Villaldea. A l'apèndix d'aquesta obra el lector hi troba una reproducció de les cartes que es van enviar entre el gener de 1944 i el setembre de 1949.

Igualment a l'acte commemoratiu del 500 aniversari de la *Concordie Apothecariorum Barchinone in medicinis compositis... (Barcelona 1511)* que organitzà la Societat Catalana d'Història de la Farmàcia, conjuntament pel Museu-Arxiu Pere Virgili de Vilallonga del Camp, M. Montserrat Duch presentà la ponència "El farmacèutic de Valls Dr. Francesc Ballester Castelló, descobridor i posseïdor d'un exemplar de la Concòrdia de 1511".

Ens ha deixat una gran estudiosa de les Concòrdies i de la farmàcia del segle XVI.